

Maa- ja metsätalousministeriö

18.5.2015

JY387/00.01.05.00/2015

MMM022:00/2008;

2.4.2015

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi kalastuksesta

Jyväskylän yliopisto ilmoittaa lausuntonaan luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi kalastuksesta alla olevaa. Lausunnon on laatinut Jyväskylän yliopiston bio- ja ympäristötieteiden laitoksen (JYbytl) akvaattisten tieteiden osasto, erityisesti tutkijat

*Jukka Syrjänen, FT, tutkija, sisävesien vaelluskalat ja niiden kalastus

*Timo J. Marjomäki, dosentti, kalojen resurssibiologia ja kalastuksen säätely

*Juha Karjalainen, kalabiologian ja kalatalouden professori

JYbytl:n toimialan ja asiantuntemuksen luonteen mukaisesti lausunto keskittyy lähinnä tämän asetuksen kalakantavaikutuksiin suhteessa uuteen vuonna 2016 voimaan astuvaan kalastuslakiin kirjattuihin tavoitteisiin.

1 luku

Saalista koskevat määräykset

1 §, *Kalojen rauhoittaminen*

Uhanalaisten kalalajien rauhoittaminen kalastuksessa on oikea toimenpide, jos kalatalouspolitiikan tavoitteena on uhanalaisten lajien kantojen elvyttäminen.

JYbytl toteaa kuitenkin, että poikkeus rasvaevällisen taimenen rauhoituksesta puroissa tai lammessa, johon ei ole vaellusyhteyttä merestä tai järvestä, on ongelmallinen ja epämääräinen eikä siten uuden kalastuslain tavoitteiden mukainen. Miten vaellusyhteyden puuttuminen määritetään? Onko luonnon vesiputous, josta kalat pääsevät alavirtaan, "vaellusyhteyden puute"? Luetaanko vaellusyhteyden puuttumiseksi myös ihmisen tekemä vaelluseste, kuten pato? Miten "lampi" määritetään?

Viimeiset perimältään alkuperäiset, istutuksilla sekoittamattomat taimenkannat elävät leveysasteen 67° 00' N eteläpuolella todennäköisesti pienissä puroissa, jotka eivät ole olleet kalataloudellisesti niin merkittäviä, että niihin olisi istutettu taimenta. Toisaalta tulokaslaji puronieriä on vähitellen levinnyt taimenpuroihin ja kilpailee niissä taimenen kanssa. Puroissa elävät taimenkannat ovat kärsineet todennäköisesti suuresti myös metsä- ja suo-ojituksista. Jos kalastuslain ja -politiikan tavoitteena on taimenen perimän säilyttäminen mahdollisimman monimuotoisena ja perimän kaventumisen pysäyttäminen, kaikki villit taimenyksilöt on syytä rauhoittaa leveysasteen 67° 00' N eteläpuolella. Lapissa tammukan kalastus voitaisiin sallia puroissa tai lammessa, johon ei ole vaellusyhteyttä merestä tai järvestä.

JYbytl ehdottaa myös, että rasvaevällinen järvilohi rauhoitetaan Vuoksen vesistön lisäksi myös Laatokkaan laskevassa Hiitolanjoessa, joka lienee ainut Suomen vesistö, jossa järvilohi lisääntyy vuosittain täysin ilman ihmisen apua.

JYbytl toteaa myös, että laji "nahkiainen" tai nahkiaisien rauhoitusalue olisi hyvä määrittää tarkemmin. Tarkoittaako asetuksen "nahkiainen" myös järvillä vaeltavaa ja virtavesiin kudulle siirtävää niin kutsuttua järvinahkiaista?

JYbytl toteaa edelleen, että selvyuden vuoksi pitäisi välttää termiä "rapu" ja aina rapuihin viitattaessa laji ilmoitettaisiin muodossa jokirapu/täplärapu.

2 §, Kalojen sallitut pyyntimitat

Kalalajeille ei ole määritetty ylämittoja, suurimpia sallittuja pyyntimittoja. Myöskään ELY-keskuksille ei ole mainittu oikeutta asettaa ylämittoja. Voimakkaasti kalastetuille lajeille, joita ei rauhoiteta, kuten kuhalle, hauelle ja siialle voisi olla hyvinkin tarpeen asettaa ylämitat kutukantojen pysyvyyden ja kantojen

luontaisen lisääntymisen turvaamiseksi ja kalastuksen valikoivuuden vähentämiseksi (esim. Ruuhijärvi ym. 2014).

JYbytl toteaa, että alueelliset siirtymäajan säädökset taimenta koskien 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulla alueella (Suomenlahden ulkopuolisella merialueella sekä leveysasteiden 64°00'N ja 67°00'N välissä olevissa sisävesissä ennen vuotta 2019) tekevät säädökset vaikeaselkoisiksi ja vaikeuttavat valvontaa.

JYbytl toteaa, että rasvaevättömän taimenen alamitan lasku 50 senttimetriin vaikuttaa epäjohdonmukaiselta. Alamitta on juuri nostettu 60 senttimetriin vuoden 2014 alusta, ja alamittojen muuttaminen kahden vuoden välein aiheuttaa sekaannusta kalastukseen. Taimenen viljelytoiminnan varmistaminen perusteluna 50 senttimetrin alamittaan on kummallinen, sillä uudessa kalastuslaissa ei ole mainintaa, että kalojen alamittoja pitäisi säätää viljelytoiminnan tarpeiden mukaan. Sen sijaan lukuisissa tutkimuksissa on havaittu, että taimenistukkaat on pyydetty pois keskimäärin 35–45 senttimetrin pituisina, vaikka taimen kasvaa muikkujärvillä helposti 60–80 senttimetrin pituuteen, jos sitä ei sitä ennen kalasteta pois. Järville tehtävien taimenistutusten tuotto olisi suurempi 60 senttimetrin alamitalla. Lisäksi 50 senttimetrin alamitasta seuraa myös sivusaalikalastuskuolevuutta viljeille vaeltaville yksilöille järvillä ja merellä ennen näiden sukukypsymistä, mikä vesittää tehokkaasti yhden kutukerran tavoitteen toteutumista.

Järvi-Suomen vapaa-ajankalastajille tehdyn tuoreen postikyselyn mukaan kalastajien mielestä ylivoimaisesti sopivin alamitta taimenelle on 60 senttimetriä, joten tällä alamitalla on sen toteuttajien vankka tuki (Muje ym. 2014).

JYbytl toteaa myös, että viljely- ja istutustoiminnan ottaminen perusteluksi alamittapäätöksiin ei liene kalastuslain yleisten tavoitteiden mukaista. Istutustoiminnan suosiminen kalastonhoitokeinona aiheuttaa yleisesti sekä itse istukkaisiin että sivusaaliina viljeihin taimeniin kalastuskuolevuutta. Koska lain tavoitteena on villien kantojen elvytys ja luontaisesti lisääntyvien kalakantojen hyödyntäminen, taimenen istutuksia järviin ja mereen pitäisi *vähentää ja rajata vain järvialueille, joilla taimenen luonnollista lisääntymistä ei taphdu*, jotta lajiin kohdistuva pyyntiponnistus vähenisi. Toinen vaihtoehto olisi rajoittaa tappavien pyydysten, lähinnä verkkojen, käyttöä huomattavasti. JYbytl ennakoii siten, että vaeltavien eteläisten taimenkantojen elpyminen tulee olemaan

erittäin hidasta uuden kalastuslain ja tämän asetusehdotuksen alamittojen perusteella.

Taimenen alamitan asettaminen 20 senttimetriin purossa tai lammessa, johon ei ole vaellusyhteyttä merestä tai järvestä, vaikuttaa myös kalastuslain tavoitteiden ja periaatteiden vastaiselta. JYbytlin havaitsemat pienimmät paikalliset sukukypsät taimennaaraat Järvi-Suomen puroissa ovat olleet 18–20 senttimetrin pituisia. Läheskään kaikki paikalliset taimennaaraat eivät todennäköisesti ole sukukypsiä 20 senttimetrin pituisina. Jos alamitalla on tarkoitus taata ekologisesti kestävä tammukan onginta, alamitan pitäisi olla 30 senttimetriä, tai 20 senttimetrin lisäksi pitäisi asettaa 25 senttimetrin ylämitta. Vähintään 20 senttimetrin pituisen taimenen kalastus ja saaliiksi ottaminen purossa tai lammessa, johon ei ole vaellusyhteyttä merestä tai järvestä, on kuitenkin *turhaa sallia koko maassa*. Oikeus voitaisiin rajoittaa leveysasteen 67° 00' N pohjoispuolelle. Asetuksen mukainen säännös vaikuttaa osin paluulta 1950-luvun tammukan ongintakulttuuriin.

JYbytl toteaa, että harjuksen 35 ja 30 senttimetrin alamitat eivät tue kovin hyvin uuden kalastuslain yhden kutukerran periaatetta, sillä osa harjuksista saavuttaa sukukypsyyden vasta 35–43 senttimetrin pituisena (Keränen ja Savikko 2009).

3 §, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeus määrätä pyyntimitoista

Kymmenen prosentin poikkeama tämän asetuksen pyyntimitoista on varsin pieni liikkumaväli, jos maakunnissa olisi tarvetta asetuksesta poikkeaviin alamittoihin. ELY-keskusten oikeus laskea alamittoja tuntuu hieman erikoiselta, kun uusi kalastuslaki painottaa yhden kutukerran periaatetta. Tämän asetuksen alamitataan eivät nimittäin täysin tue yhden kutukerran periaatetta.

4 §, Saaliskiintiöt

JYbytl toteaa, että saaliskiintiöiden ottaminen mukaan kaikkeen vapaa-ajankalastukseen on oikea säätelymenetelmä, jos kalatalouspolitiikan tavoitteena on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä kalastus. Saaliskiintiöt olisi hyvä asettaa myös muille uhanalaisille tai voimakkaasti pyydetyille kalalajeille.

3 luku

Vaelluskaloja koskevat pyydysrajoitukset ja -määräykset

12 §, Verkkokalastusta koskevat määräykset

JYbytl toteaa, että jos kalatalouspolitiikan tavoitteena on elvyttää Suomen kansainvälisesti vertailtuna heikot vaelluskalakannat, verkkokalastus pitäisi olla täysin kiellettyä vaelluskalavesistöön kuuluvassa joessa ympäri vuoden. Tuskin missään muussa teollisuusvaltiossa saa kalastaa verkolla vaelluskalavesistöön kuuluvassa joessa.

Jos taimenen kalastus merellä pintaverkkopyydyksellä sekä taimenen ja lohien kalastukseen sopivan verkon käyttö lähellä rantaa syksyllä merellä on kielletty kantojen suojelun ja elvytyksen takia, samat säätelymenetelmät pitäisi ottaa käyttöön myös järvillä villien taimenkantojen sekä järvilohen kantojen elvyttämiseksi.

Rehtori

Matti Manninen

Kirjallisuusviitteet uusimmista lausuntoon liittyvistä tutkimuksista

Keränen P. ja Savikko A. 2008. Harjuksen kasvu ja sukukypsyys Pohjois-Suomessa. Suomen Kalastuslehti 3/2008: 20–23.

Muje K, Rautiainen T. ja Syrjänen J. T. 2014. Kestävyyttä tukevat hallintokäytännöt. Vertaileva selvitys vaeltavien lohikalalojen kalastuksesta ja kalavesien hoidosta sekä käyttäjärühmien asennoitumisesta kalastuksen säätelyyn sisävesillä. Jyväskylän yliopisto. Raportti. 26 s.

Ruuhijärvi J., Olin M., Malinen T., Ala-Opas P. Westermarck A. & Lehtonen H. 2014. Kuhan kalastuksen ohjaus ja sen ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset sisävesillä. RKTL:n työraportteja 43/2014.